

Mariusz Denisiuk

starszy specjalista w Biurze Rzecznika Ubezpieczonych

Zasady gromadzenia oszczędności na IKZE

Jednym z dostępnych sposobów gromadzenia dodatkowych oszczędności na cele emerytalne jest zawarcie umowy o prowadzenie indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE). Zakładanie i prowadzenie IKZE reguluje ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (Dz. U. Nr 116, poz. 1205 z późn. zm.). Fakt, iż ich funkcjonowanie reguluje ta sama ustawa co indywidualnych kont emerytalnych (IKE) wynika z tego, iż są to konstrukcje bardzo do siebie podobne.

IKZE, podobnie jak IKE, może przybrać wiele postaci. Uproszczając, IKZE może być prowadzone w formie funduszu inwestycyjnego, rachunku w biurze maklerskim, ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, rachunku bankowego, dobrowolnego funduszu emerytalnego.

Kto może oszczędzać?

Na IKE lub IKZE może gromadzić oszczędności wyłącznie jeden oszczędzający. Oszczędzającym może być jedynie osoba fizyczna. Możliwe jest także założenie IKZE przez małoletniego, który ukończył 16 rok życia, ale jedynie w wypadku, gdy wpłaty na IKZE w roku kalendarzowym, w którym uzyskuje dochody z pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę, nie będą wyższe niż pobierane wynagrodzenie. Przed zawarciem umowy o prowadzenie IKZE osoba fizyczna składa oświadczenie, że nie gromadzi środków na IKZE w innej instytucji finansowej albo gromadzi środki na IKZE w innej instytucji finansowej, podając równocześnie nazwę tej instytucji i potwierdzając, że dokona ona wypłaty transferowej.

Gromadzeniem oszczędności jest więc dokonywanie wpłat, wypłat transferowych oraz przyjmowanie wypłat transferowych, a także inwestowanie środków znajdujących się na IKZE. Wpłaty dokonuje oszczędzający, którym jest osoba fizyczna, która gromadzi środki na IKZE.

Zwolnienie podatkowe

Co niezwykle istotne, oszczędzający na IKZE ma prawo do odliczenia od dochodu wpłat na IKZE na zasadach i w trybie określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, jeżeli na podstawie umowy o prowadzenie IKZE gromadzi oszczędności tylko na jednym IKZE. Wpłaty dokonywane na IKZE w roku kalendarzowym nie mogą więc przekroczyć kwoty odpowiadającej 1,2-krotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok określonego w ustawie budżetowej lub ustawie o przewidywanym budżetowym lub w ich projektach, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone. W przypadku gdy kwota 1,2-krotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok będzie niższa od kwoty ogłoszonej w poprzednim roku kalendarzowym, obowiązuje kwota wpłat dokonywanych na IKZE ogłoszona w poprzednim roku kalendarzowym.

Limit wpłat

Jak zostało powiedziane, wpłaty na IKZE nie mogą przekroczyć 1,2-krotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok. Po przekroczeniu tej kwoty instytucja finansowa jest obowiązana do przekazania nadpłaconej kwoty w sposób określony w umowie o prowadzenie IKZE. Omawiany limit nie ma jednak zastosowania do przyjmowanych wypłat transferowych. Limit natomiast ogłasza minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" do końca roku kalendarzowego poprzedzającego rok, w którym będą dokonywane wpłaty na IKZE.

Skoro ustalono limit wpłat, istotnym będzie przytoczenie definicji wpłaty na IKZE. Będzie nią więc wpłata środków pieniężnych dokonywana przez oszczędzającego na IKZE lub przekazanie pożytków z papierów wartościowych zgromadzonych na IKZE oszczędzającego.

Zawarcie umowy

IKZE jest prowadzone na podstawie pisemnej umowy zawartej przez oszczędzającego z instytucją, która IKZE prowadzi. Będzie to fundusz inwestycyjny; dobrowolny fundusz emerytalny; podmiot prowadzący działalność maklerską; zakład ubezpieczeń; bank. Oszczędzający ma prawo do zmiany instytucji finansowej prowadzącej jego IKZE, zawierając umowę z inną a następnie dokonując wypłaty transferowej.

Umowa o prowadzenie IKZE określa w szczególności oznaczenie IKZE umożliwiające jego identyfikację; sposób oznaczenia dyspozycji dotyczących środków gromadzonych na IKE lub IKZE; sposób postępowania instytucji finansowej w przypadku, gdy suma wpłat dokonanych przez oszczędzającego na IKZE w danym roku kalendarzowym przekroczy limit wpłat; zakres, częstotliwość i formę informowania oszczędzającego o środkach zgromadzonych na IKZE; koszty i opłaty obciążające oszczędzającego w związku z prowadzeniem IKZE; okres wypowiedzenia umowy; termin dokonania wypłaty, wypłaty transferowej, częściowego zwrotu oraz zwrotu; warunki wypłaty w ratach, w tym liczbę rat, w przypadku dokonywania wypłaty w ratach; sposób postępowania z pożytkami z papierów wartościowych zgromadzonych IKZE oszczędzającego. W przypadku podpisania umowy o prowadzenie IKZE z zakładem ubezpieczeń, umowa ta zawiera ponadto określenie zasad, na jakich zakład ubezpieczeń wyodrębnia z płaconej składki część przeznaczoną na rachunek IKZE w ubezpieczeniowym funduszu kapitałowym oraz wskazuje cel, na który przeznaczona jest pozostała część składki ubezpieczeniowej.

Instytucja finansowa wydaje oszczędzającemu na IKZE potwierdzenie zawarcia umowy o prowadzenie IKZE. Potwierdzenie zawarcia umowy powinno zawierać dane osobowe oszczędzającego oraz nazwę instytucji finansowej, z którą oszczędzający zawarł umowę, i numer rachunku, na który należy dokonać wypłaty transferowej. W przypadku dokonania wypłaty

transferowej oszczędzający może dokonywać wpłat dopiero po wpływie środków będących przedmiotem wypłaty transferowej z dotychczasowej instytucji prowadzącej IKZE.

Wypłata środków

Wypłata środków zgromadzonych na IKZE następuje wyłącznie po osiągnięciu przez oszczędzającego wieku 65 lat oraz pod warunkiem dokonywania wpłat na IKZE co najmniej w 5 latach kalendarzowych. Wypłata może być, w zależności od wniosku oszczędzającego dokonywana jednorazowo albo w ratach. Wypłata w ratach środków zgromadzonych przez oszczędzającego następuje przez co najmniej 10 lat. Jeżeli wpłaty na IKZE były dokonywane przez mniej niż 10 lat, wypłata w ratach może być rozłożona na okres równy okresowi, w jakim dokonywane były wpłaty. Wypłata jednorazowa oraz pierwsza rata, w przypadku wypłaty w ratach, powinny być dokonane w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia złożenia przez oszczędzającego wniosku o dokonanie wypłaty chyba że oszczędzający zażąda wypłaty w terminie późniejszym. Oszczędzający, który dokonał wypłaty jednorazowej albo wypłaty pierwszej raty, nie może ponownie rozpocząć gromadzenia oszczędności na IKZE. Podobnie, oszczędzający nie może dokonywać wpłat na IKZE, jeżeli została dokonana wypłata pierwszej raty. Kwota wypłat objęta jest zryczałtowanym, 10% podatkiem dochodowym.

Wypłata środków w wypadku śmierci oszczędzającego

W umowie o prowadzenie IKZE oszczędzający może wskazać jedną lub więcej osób, którym zostaną wypłacone środki zgromadzone na IKZE w przypadku jego śmierci. Dyspozycja ta może być w każdym czasie zmieniona. Jeżeli oszczędzający wskazał kilka osób uprawnionych do otrzymania środków po jego śmierci, a nie oznaczył ich udziału w tych środkach lub suma oznaczonych udziałów nie jest równa 1, uważa się, że udziały tych osób są równe. Wskazanie osoby uprawnionej do otrzymania środków po śmierci oszczędzającego staje się bezskuteczne, jeżeli osoba ta zmarła przed śmiercią oszczędzającego. W takim przypadku udział, który był przeznaczony dla zmarłego, przypada w częściach równych pozostałym osobom wskazanym, chyba że oszczędzający zadysponuje tym udziałem w inny sposób. W przypadku braku osób wskazanych przez oszczędzającego środki zgromadzone na IKZE wchodzi do spadku.

Zasady prowadzenia IKZE, a także tryb oraz warunki zawarcia i rozwiązania umowy o prowadzenie IKZE określają: statut funduszu inwestycyjnego – w przypadku funduszu inwestycyjnego; statut dobrowolnego funduszu emerytalnego – w przypadku dobrowolnego funduszu emerytalnego; regulamin prowadzenia rachunku papierów wartościowych i rachunku pieniężnego – w przypadku podmiotu prowadzącego działalność maklerską; ogólne warunki ubezpieczenia oraz regulaminy ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych – w przypadku zakładu ubezpieczeń; umowa rachunku bankowego – w przypadku banku. Ta sama stawka obejmuje kwoty wypłacone na rzecz uprawnionych po śmierci oszczędzającego.

Podobnym zasadom jak wypłata z IKZE podlega wypłata na rzecz uprawnionych w przypadku śmierci oszczędzającego. Możliwa jest także wypłata transferowa na IKZE uprawnionego. Wypłata ta będzie zwolniona od podatku.

Wypłata transferowa

Wypłata transferowa jest dokonywana:

- 1) instytucji finansowej prowadzącej IKE lub IKZE do innej instytucji finansowej, z którą oszczędzający zawarł umowę o prowadzenie IKE lub IKZE, albo
- 2) z instytucji finansowej prowadzącej IKE do programu emerytalnego, do którego przystąpił oszczędzający, albo
- 3) z programu emerytalnego, w przypadkach, o których mowa w przepisach o pracowniczych programach emerytalnych, do instytucji finansowej, z którą oszczędzający zawarł umowę o prowadzenie IKE, albo
- 4) z IKE zmarłego oszczędzającego na IKE osoby uprawnionej albo do programu emerytalnego, do którego uprawniony przystąpił, albo
- 5) z IKZE zmarłego oszczędzającego na IKZE osoby uprawnionej.

Wypłata transferowa jest dokonywana na podstawie dyspozycji oszczędzającego albo osoby uprawnionej po uprzednim zawarciu umowy o prowadzenie. Wypłata transferowa powinna być dokonana w terminie nie dłuższym niż 14 dni od dnia złożenia dyspozycji wypłaty transferowej

przez oszczędzającego albo przedstawienia przez osoby uprawnione dokumentów niezbędnych do wypłaty oraz złożenia dyspozycji wypłaty transferowej. Z chwilą przekazania środków umowa o prowadzenie IKZE zawarta z instytucją finansową dokonującą wypłaty transferowej ulega rozwiązaniu, z wyłączeniem przypadku, gdy oszczędzający dokonuje wypłaty transferowej części środków zgromadzonych na IKZE pomiędzy funduszami inwestycyjnymi zarządzanymi przez to samo towarzystwo.

Przedmiotem wypłaty transferowej może być wyłącznie całość środków zgromadzonych na IKZE, z wyłączeniem przypadku, gdy oszczędzający dokonuje wypłaty transferowej pomiędzy funduszami inwestycyjnymi zarządzanymi przez to samo towarzystwo.

Każda z osób uprawnionych do środków zgromadzonych na IKZE zmarłego może dokonać wypłaty transferowej całości przysługujących jej środków wyłącznie na swoje IKZE.

Zwrot środków z IKZE

Zwrot środków zgromadzonych na IKZE następuje w razie wypowiedzenia umowy o prowadzenie IKZE przez którąkolwiek ze stron, jeżeli nie zachodzą przesłanki do wypłaty lub wypłaty transferowej. Na równi ze zwrotem, w tym także do celów podatkowych, traktuje się pozostawienie środków zgromadzonych na IKZE na rachunku oszczędzającego, jeżeli umowa o prowadzenie IKZE wygasła, a nie zachodzą przesłanki do wypłaty lub wypłaty transferowej. Zwrot środków zgromadzonych na IKZE powinien nastąpić przed upływem terminu wypowiedzenia umowy. Częściowy zwrot następuje w ciągu 30 dni, licząc od dnia złożenia przez oszczędzającego wniosku, pod warunkiem że zwrot dotyczy wpłat dokonanych na IKE a następnie przeniesionych na IKZE w formie wypłaty transferowej. Kwota zwrotu z IKZE stanowi dochód podatnika i jest rozliczana w rocznym zeznaniu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Umowa zawarta z instytucją finansową może ustanawiać termin, nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od dnia zawarcia umowy, w którym dokonanie wypłaty, wypłaty transferowej lub zwrotu wiąże się z koniecznością poniesienia przez oszczędzającego dodatkowej opłaty, której wysokość

instytucja finansowa określi w umowie. W przypadku gdy oszczędzający dokonuje wypłaty, wypłaty transferowej lub zwrotu przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1, instytucja finansowa ma prawo do potrącenia dodatkowej opłaty z wypłacanych, transferowanych lub zwracanych środków zgromadzonych na IKZE. Po upływie wspomnianego okresu 12 miesięcy, podmiot prowadzący działalność maklerską, dokonując wypłaty transferowej środków zgromadzonych na IKZE, może pobrać opłatę z tytułu przeniesienia papierów wartościowych, instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi i środków pieniężnych, jednak nie wyższą niż opłata pobierana od tego podmiotu przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., określona w regulaminie, o którym mowa w art. 50 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 94).